฿ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส฿

กวิทปฺปณนีติ

มาติกา

ยถาธมฺมิกราชูนํ, อมจฺจา จ ปุโรหิตา;
นีติสตฺถํ สุนิสฺสาย, นิจฺฉยนฺติ วินิจฺฉยํ฿

องฺคานิ เวทา จตฺตาโร, มีมํสานฺยาย วิตฺถาโร;
ธมฺมสตฺถํ ปุราณญฺจ, วิชฺชา เหตา จตุทฺทส฿

อายุเพฺพโท มนุเพฺพโท, คนฺธเพฺพ เจติ เต ตโย;
อตฺถสตฺถํ จตุตฺถญฺจ, วิชฺชาหฺยาฎฺฐรส มตา฿

สุติสมุติสงฺขฺยา จ, โรคานีติ วิเสสกา;
คนฺธพฺพา คณิกา เจว, ธนุเพฺพทา จ ปูรณา฿

ติกิจฺฉา อิติหาโส จ, โชติมายา จ ฉนฺทติ;
เกตุมนฺตา จ สทฺทา จ, สิปฺปาฎฺฐารสกา อิเม฿

ทโม ทโณฺฑ อิติขฺยาโต, ตฎฺฐาทโณฺฑ มหีปติ;
ตสฺส นีติ ทณฺฑนีติ, นยนานีติ วุจฺจติ฿

ทเณฺฑน นียเต เจทํ, ทณฺฑํ นยติ วา ปุน;
ทณฺฑนีติ อิติขฺยาโต, ติโลกา นติ วตฺตเต฿

นานาสโตฺถทฺธตํ วเกฺข, ราชนีติ สมุจฺจยํ;
สพฺพพีชมิทํ สตฺถํ, จาณกฺย สารสงฺคหํ฿

มูลสุตฺตํ ปวกฺขามิ, จาณเกฺยน ยโถทิตํ;
ยสฺสํ วิญฺญาตมเตฺตน, มูโฬฺห ภวติ ปณฺฑิโต฿

มิตฺตลาโภ สุหทเภโท, วิคฺคโห สนฺธิเรว จ;
ปญฺจตนฺทฺรา ตถาญฺญสฺมา, คนฺถา กสฺสิยลิขฺยเต฿

โลกนีติมฺหา –

(๑) ปณฺฑิตกณฺฑ฿ (๒) สุชนกณฺฑ฿ (๓) พาลทุชฺชน กณฺฑ฿ (๔) มิตฺตกณฺฑ฿ (๕) อิตฺถิกณฺฑ฿ (๖) ราชกณฺฑ฿ (๗) ปกิณฺณก กณฺฑ-

โลกนีติ –

ปณฺฑิโต สุชโน กโณฺฑ, ทุชฺชโน มิตฺตอิตฺถี จ;

ราชปกิณฺณโก จาติ, สตฺตกเณฺฑ วิภูสิโนฯ

จกฺกินฺทาภิสิรินายํ, โสธิโต กาสิเก สาเก;
ฉโนตฺยํ ทุติยาสเฬฺห, กาฬสตฺตม อาทิเหฯ

โลกนีตึ ปวกฺขามิ, นานาสตฺถสมุทฺธฏํ;
มาคเธเนว สเงฺขปํ, วนฺทิตฺวา รตนตฺตยํฯ

นีติ โลเก ปุริสสฺส สาโร,
มาตา ปิตา อาจริโย มิโตฺต;
ตสฺมา หิ นีตึ ปุริโส วิชญฺญา,
ญาณีมหา โหติ พหุสฺสุโตฯ

มหารหนีติ –

(๑) ปณฺฑิตกถาฯ (๒) สเมฺภทกถาฯ (๓) มิตฺตกถาฯ (๔) นายก กถาฯ (๕) อิตฺถิกถา

มหารห รหํสกฺย-มุนึ นีวรณา ตณฺหา;
มุตฺตํ มุตฺตํ สุทสฺสนํ, วเนฺท โพธิวรํ วรํฯ

นีติธ ชนฺตูนํ สาโร, มิตฺตาจริยา จ ปิตโร;
นีติมา สุพุทฺธิพฺยโตฺต, สุตวา อตฺถทสฺสิมาฯ

ธมฺมนีติ –

(๑) อาจริยกถา (๒) สิปฺปกถา (๓) ปญฺญากถา (๔) สุตกถา (๕) กถานกถา (๖) ธนกถา (๗) เทสกถา (๘) นิสฺสยกถา (๙) มิตฺตกถา (๑๐) ทุชฺชนกถา (๑๑) สุชนกถา (๑๒) พลกถา (๑๓) อิตฺถิกถา (๑๔) ยุตฺตกถา (๑๕) ทาสกถา (๑๖) ฆราวาสกถา (๑๗) กาตพฺพกถา (๑๘) อกาตพฺพกถา (๑๙) ญาตพฺพกถา (๒๐) อลงฺการกถา (๒๑) ราชธมฺมกถา (๒๒) อุปเสวก กถา (๒๓) ทุกฺขาทิมิสฺสกกถา (๒๔) ปกิณฺณกกถา

จกฺกาติจกฺกจกฺกิโนฺท, เทวาติเทวาเทวิโนฺท,
พฺรหฺมาติ พฺรหฺมพฺรหฺมิโนฺท, ชิโน ปูเรตุ เม ภาวํฯ

จิรํ ติฎฺฐตุ โลกมฺหิ, ธํสกํ สพฺพปาณินํ;
มหาโมหตมํ ชยํ, โชตนฺตํ ชินสาสนํฯ

วนฺทิตฺวา รตนํ เสฎฺฐํ, นิสฺสาย ปุพฺพเก ครุ;
นีติธมฺมํ ปวกฺขามิ, สพฺพโลก สุขาวหํฯ

อาจริโย จ สิปฺปญฺจ, ปญฺญาสุตกถาธนํ;
เทสญฺจ นิสฺสโย มิตฺตํ, ทุชฺชโน สุชโน พลํฯ

อิตฺถี ปุโตฺต จ ทาโส จ, ฆราวาโส กตากโต;
ญาตโพฺพ จ อลงฺกาโร, ราชธมฺมา ปเสวโก;

ทุกฺขาทิมิสฺสโก เจว, ปกิณฺณกาติ มาติกาฯ

ราชนีติ –

สีหา เอกํ พกา เอกํ, สิเกฺข จตฺตาริ กุกฺกุฏา;
ปญฺจ กากา ราชา นาม, ฉ สุนกฺขา ตีณิ คทฺรภาฯ

๑. มหากมฺมํ ขุทฺทกํ วา, ยํ กมฺมํ กาตุมิจฺฉติ;
สพฺพารเมฺภน กาตพฺพํ, สีหา เอกํ ตทา ภเวฯ

๒. อินฺทฺริยานิ สุสํยม, พโกว ปณฺฑิโต ภเว;
เทสก โลมปนฺนานิ, สพฺพกมฺมานิ สาธเยฯ

๓. ปุพฺพฏฺฐานญฺจ ยุทฺธญฺจ, สํวิภาคญฺจ พนฺธุ หิ;
ถิยา อกฺกมฺม ภุตฺตญฺจ, สิเกฺข จตฺตาริ กุกฺกุโฏฯ

๔. คุเยฺห เมถุนํ เปกฺขิตฺวา, โภชนํ ญาติสงฺคโห;
วิโลกา เปกฺขนาลสฺยํ, ปญฺจ สิเกฺขยฺย วายสาฯ

๕. อนาลสฺสํติสวนฺตาโส, สุนิทฺธา สุปฺปโพธนา;
ทฬฺหภตฺติ จ สูรญฺจ, ฉ เอเตสฺวานโต คุโณฯ

๖. ขิโนฺนว วหเต ภารํ, สีตุณฺหญฺจ น จินฺตยี;
สนฺตุโฎฺฐ จ ภเว นิจฺจํ, ตีณิ สิเกฺขยฺย คทฺรภาฯ

๗. วีสติ ตานิ คุณานิ, จเรยฺย อิห ปณฺฑิโต;
วิเชยฺย ริปู สเพฺพปิ, เตชสฺสี โส ภวิสฺสติฯ

(๑) ปณฺฑิตกณฺฑ (๒) สุชนกณฺฑ (๓) พาลทุชฺชนกณฺฑ (๔) มิตฺตกณฺฑ (๕) ราชกณฺฑ (๖) นายกกณฺฑ (๗) ปุตฺตกณฺฑ (๘) เวชฺชาจริยกณฺฑ (๙) ทาสกกณฺฑ (๑๐) อิตฺถิกณฺฑ (๑๑) ปกิณฺณกกณฺฑ

กวิทปฺปณนีตึโย, วาจุคฺคตํ กโรติ เจ;
ภวนมเชฺฌ เอโส หิ, วิญฺญู ปณฺฑิตชาติโกฯ

กวิทปฺปณนีติ

ฯ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ

รตนตฺตยปณาม

๑. มหากิวิวรํ พุทฺธํ, ธมฺมญฺจ เตน เสวิตํ;
สงฺฆํ นิรงฺคณญฺจาปิ, วนฺทามิ สิรสา ทรํฯ

๒. กริสฺสามิ สมาเสน, นานาสตฺถ สมุทฺธฏํ;
หิตาย กวินํ นีติํ, กวิทปฺปณนามกํฯ

ปณฺฑิตกณฺฑ

๓. นีติ สาโร มนุสฺสานํ, มิโตฺต อาจริโยปิ จ;
มาตา ปิตา จ นีติมา, สุตวา คนฺถการโกฯ

๔. อลสสฺส กุโต สิปฺปํ, อสิปฺปสฺส กุโต ธนํ;
อธนสฺส กุโต มิตฺตํ, อมิตฺตสฺส กุโต สุขํ;
อสุขสฺส กุโต ปุญฺญํ, อปุญฺญสฺส กุโต วรํฯ

๕. สุจินฺติตจินฺตี เจว, สุภาสิตภาสีปิ จ;
สุกตกมฺมการี จ, ปณฺฑิโต สาธุมานุโสฯ

๖. กวิเหรญฺญกา กตฺวา, อุตฺตตฺตํ สตฺถกญฺจนํ;
ภูสนํ คชฺชปชฺชาทึ, กโรนฺติ จ มโนหรํฯ

๗. พหุํ ลหุญฺจ คหณํ, สมฺมูปธารณมฺปิ จ;
คหิต อสมฺมุสฺสนํ, เอตํ สุวิญฺญุลกฺขณํฯ

๘. อชรามรํว ปโญฺญ, วิชฺชมตฺถญฺจ จินฺตเย;
คหิโต อิว เกเสสุ, มจฺจุนา ธมฺมมาจเรฯ

๙. สิปฺปสมํ ธนํ นตฺถิ, สิปฺปํ โจรา น คณฺหเร;
อิธ โลเก สิปฺปํ มิตฺตํ, ปรโลเก สุขาวหํฯ

๑๐. ภุญฺชนตฺถํ กถนตฺถํ, มุขํ โหตีติ โน วเท;
ยํ วาตํ วา มุขารุฬฺหํ, วจนํ ปณฺฑิโต นโรฯ

๑๑. ทุเมฺมเธหิ ปสํสา จ, วิญฺญูหิ ครหา จ ยา;
ครหาว เสโยฺย วิญฺญูหิ, ยเญฺจ พาลปฺปสํสนาฯ

๑๒. อจินฺติเย สาฎฺฐกเถ, ปณฺฑิโต ชินภาสิเต;
อุปเทสํ สทา คเณฺห, ครุํ สมฺมา อุปฎฺฐหํฯ

ตสฺมา สาฎฺฐกเถ ธีโร, คมฺภีเร ชินภาสิเต;
อุปเทสํ สทา คเณฺห, ครุํ สมฺมา อุปฎฺฐหํฯ

๑๓. ครูปเทสหีโน หิ, อตฺถสารํ น วินฺทติ;
อตฺถสารวิหีโน โส, สทฺธมฺมา ปริหายติฯ

๑๔. ครูปเทสลาภี จ, อตฺถสารสมายุโต;
สทฺธมฺมํ ปริปาเลนฺต, สทฺธมฺมสฺมา น หายติฯ

๑๕. สพฺพทเพฺพสุ วิเชฺชว, ทพฺพมาหุ อนุตฺตรํ;
อหารตฺตา อนคฺฆตฺตา, อกฺขยตฺตา จ สพฺพทาฯ

๑๖. อปฺปเกนปิ เมธาวี, ปาภเตน วิจกฺขโณ;

สมุฏฺฐาเปติ อตฺตานํ, อณุํ อคฺคิํว สนฺธมํฯ

๑๗. ปณฺฑิเต จ คุณา สเพฺพ, มูเฬฺห โทสา หิ เกวลํ;
ตสฺมา มูฬฺหสหเสฺสสุ, ปโญฺญ เอโก วิเสสิยเตฯ

๑๘. พาลา อิสฺสนฺติ ทุเมฺมธา, คุณี นิโทฺทสการิโน;
ครุโก ปณฺฑิโต เอตส-มิสฺสํ เตหฺยวิทฺวา สโมฯ

๑๙. มนุญฺญเมว ภาเสยฺย, นามนุญฺญํ กุทาจนํ;
มนุญฺญํ ภาสมานสฺส, ครุํ ภารํ อุททฺธริ;
ธนญฺจ นํ อลาเภสิ, เตน จตฺตมโน อหุฯ

๒๐. วิชฺชา ททาติ วินยํ, วินยา ยาติ ปตฺตตํ;
ปตฺตตฺตา ธนํ ปโปฺปติ, ธนา ธมฺมํ ตโต สุขํฯ

๒๑. เย วุฑฺฒมปจยนฺติ, นรา ธมฺมสฺส โกวิทา;
ทิเฏฺฐว ธเมฺม ปาสํสา, สมฺปราเย จ สุคฺคติํฯ

๒๒. มาตริว ปรทาเรสุ, ปรทเพฺพสุ เลฑฺฑุํว;
อตฺตนีว สพฺพภูเตสุ, โย ปสฺสติ โส ปณฺฑิโตฯ

๒๓. อาสีเสเถว ปุริโส, น นิพฺพิเนฺทยฺย ปณฺฑิโต;
อนวเชฺชสุ กเมฺมสุ, ปสํสิเตสุ สาธุภิฯ

อาสีเสเถว ปุริโส, น นิพฺพิเนฺทยฺย ปณฺฑิโต;
ปสฺสามิ โวหํ อตฺตานํ, ยถา อิจฺฉิํ ตถา อหุฯ

๒๔. วายเมเถว ปุริโส, น นิพฺพิเนฺทยฺย ปณฺฑิโต;
ปุญฺญกฺริยวตฺถูสุ, ปสํสิเตสุ วิญฺญุภิฯ

๒๕. โลเก อุสฺสาหวนฺตานํ, ชนานํ กิมสาธิยํ;
สาคเรปิ มหาเสตุํ, กปิยูเถหิ พนฺธติฯ

๒๖. กิํ กุเลน วิสาเลน, คุณหีโน ตุ โย นโร;
อกุลิโนปิ สตฺถโญฺญ, เทวตาหิปิ ปุชฺชเตฯ

๒๗. อุกฺกเฏฺฐ สูรมิจฺฉนฺติ, มนฺตีสุ อกุตูหลํ;
ปิยญฺจ อนฺนปานมฺหิ, อเตฺถ ชาเต จ ปณฺฑิตํฯ

๒๘. รูปโยพฺพนฺนสมฺปนฺนา , วิสาลกุลสมฺภวา;
วิชฺชาหีนา น โสภเนฺต, นิคฺคนฺธา อิว กิํ สุกาฯ

๒๙. วุตฺยํ วิสทญาณสฺส, ญาโต อโตฺถ ตรสฺสน;
สูรปฺปภาย อาทาโส, ฉายํ ทิเสฺส น มากเรฯ

๓๐. อเวยฺยากรโณ ตฺวโนฺธ, พธิโร โกสวชฺชิโต;
สาหิจฺจรหิโต ปงฺคุ, มูโค ตกฺกวิวชฺชิโตฯ

๓๑. ธีโร จ วิวิธานญฺญู, ปเรสํ วิวรานุคู;
สพฺพามิเตฺต วสีกตฺวา, โกสิโยว สุขี สิยาฯ

๓๒. มหาเตโชปิ เตโชยํ, มตฺติกํ น มุทุํ กเร;
อาโป อาเปสิ มุทุกํ, สาธุวาจาว กกฺขฬํฯ

๓๓. โกโตฺถ ปุเตฺตน ชาเตน, โย น วิทู น ธมฺมิโก;
กาเณน จกฺขุนา กิํ วา, จกฺขุ ปีฬาว เกวลํฯ

๓๔. มุทุนาว ริปุํ เชติ, มุทุนา เชติ ทารุณํ;
โน น สิทฺธํ มุทุ กิญฺจิ, ตโต จ มุทุนา ชเยฯ

๓๕. สชาโต เยน ชาเตน, ยาติ วํโส สมุนฺนติํ;
ปริวตฺตินิสํสาเร, มโต โก วา น ชายเตฯ

๓๖. ทาเน ตปสิ สูเร จ, ยสฺส น ปตฺถิโต ยโส;
วิชฺชาย มตฺถลาเภ จ, เกวลํ อธิโกวโสฯ

๓๗. วโร เอโก คุณี ปุโตฺต, น จ มูฬฺหสตานฺยปิ;
เอโก จโนฺท ตโม หนติ, น จ ตาราคโณ ตถาฯ

๓๘. ปุญฺญติตฺถกโต เยน, ตโป กฺวาปิ สุทุกฺกโร;
ตสฺส ปุโตฺต ภเว วโสฺส, สมิโทฺธ ธมฺมิโก สุเทฺธฯ

๓๙. ลาลเย ปญฺจวสฺสานิ, ทสวสฺสานิ ตาลเย;
ปเตฺตตุ โสฬเส วเสฺส, ปุตฺตํ มิตฺตํว อาจเรฯ

๔๐. ลาลเน พหโว โทสา, ตาลเน พหโว คุณา;
ตสฺมา ปุตฺตญฺจ สิสฺสญฺจ, ตาลเย น ตุ ลาลเยฯ

๔๑. มาคธา ปากตา เจว, สกฺกตโวหาโรปิ จ;
เอเตสุ โกวิโท ปโญฺญ, ธีโร ปาฬิํ วิโสธเยฯ

๔๒. สกฺกตํ ปากตเญฺจว-ปภํโส จ ปิสาจิกี;
มาคธี โสรเสนีว, ฉ ภาสา ปริกิตฺติตาฯ

๔๓. จนฺทนํ สีตลํ โลเก, จนฺทิกา สีตลา ตโต;
จนฺทน จนฺทิกาโตปิ, วากฺยํ สาธุ สุภาสิตํฯ

๔๔. ปตฺตกาโลทิตํ อปฺปํ, วากฺยํ สุภาสิตํ ภเว;
ขุทิตสฺส กทนฺนมฺปิ, ภุตฺตํ สาทุรสํ สิยาฯ

๔๕. สตฺถกาปิ พหูวาจา, นาทรา พหุภาณิโน;
โสปการมุทาสินา, นนุ ทิฏฺฐํ นทีชลํฯ

๔๖. ปาสาณฉตฺตํ ครุกํ, ตโต เทวานาจิกฺขนา;
ตโต วุฑฺฒานโมวาโท, ตโต พุทฺธสฺส สาสนํฯ

๔๗. ตูลํ สลฺลหุกํ โลเก, ตโต จปลชาติโก;
ตโตโนสาวโก ตโต, ยติ ธมฺมปมาทโกฯ

๔๘. ปณฺฑิตสฺส ปสํสาย, ทโณฺฑ พาเลน ทียเต;
ปณฺฑิโต ปณฺฑิเตเนว, วณฺณิโตว สุวณฺณิโตฯ

๔๙. สเตสุ ชายเต สูโร, สหเสฺสสุ จ ปณฺฑิโต;
วุตฺตา สตสหเสฺสสุ, ทาตา ภวติ วา น วาฯ

๕๐. วิทฺวตฺตญฺจ ราชตฺตญฺจ, เนว ตุลฺยํ กทาจิปิ;
สเทเส ปูชิโต ราชา, วิทฺวา สพฺพตฺถ ปูชิโตฯ

๕๑. สตํ ทีฆายุกํ สพฺพ-สตฺตานํ สุขการณํ;
อสตํ ปน สเพฺพสํ, ทุกฺขเหตุ น สํสโยฯ

๕๒. ปณฺฑิเต สุชเน สเนฺต, สเพฺพปิ สุชนา ชนา;
ชาเตกสฺมิํ สารคเนฺธ, สเพฺพ คนฺธมยา ทุมาฯ

๕๓. อตฺตาว ยทิ วินีโต, นิชสฺสิตา มหาชนา;
วินีตํ ยนฺติ สเพฺพปิ, โก ตํ นาเสยฺย ปณฺฑิโตฯ

๕๔. สรีรสฺส คุณานญฺจ, ทูรมจฺจนฺตมนฺตรํ;
สรีรํ ขณวิทฺธํสี, กปฺปนฺตฏฺฐายิโน คุณาฯ

๕๕. อมฺพุํ ปิวนฺติ โน นโชฺช, รุโกฺข ขาทติ โน ผลํ;
เมโฆ กฺวจิปิ โน สสฺสํ, ปรตฺถาย สตํ ธนํฯ

๕๖. สจฺจํ ปุนปิ สจฺจนฺติ, ภุชมุกฺขิปฺป มุจฺจเต;
สกโตฺถ นตฺถิ นเตฺถว, ปรสฺสตฺถ มกุพฺพโตฯ

๕๗. สตํ ผรุสวาจาหิ, น ยาติ วิกติํ มโน;
ติณุกฺกาหิ น สกฺกาว, ตาเปตุํ สาคเร ชลํฯ

๕๘. เสโล ยถา เอกฆโน, วาเตน น สมีรติ;
เอวํ นินฺทาปสํสาสุ, น สมิญฺชนฺติ ปณฺฑิตาฯ

๕๙. ธมฺมตฺถกามโมกฺขานํ , ยเสฺสโกปิ น วิชฺชติ;
อชคลถนเสฺสว, ตสฺส ชาติ นิรตฺถกาฯ

๖๐. น กมฺมมปิ จิเนฺตตฺวา, จเช อุโยฺยคมตฺตโน;
อนุโยฺยเคน เตลานิ, ติเลหิ น สกฺกา ลทฺธุํฯ

๖๑. ยถา เหฺยเกน จเกฺกน, น รถสฺส ปติ ภเว;
เอวํ ปุริสกาเรน, วินา กมฺมํ น สิชฺฌติฯ

๖๒. อุยฺยาเมน หิ สิชฺฌนฺติ, การิยานิ น มโนรถํ;
น หิ สุตฺตสฺส สีหสฺส, ปวิสนฺติ มิคามุเขฯ

๖๓. มาตาปิตุ กตาภฺยาโส, คุณิตเมติ พาลโก;
น คพฺภชาติมเตฺตน, ปุโตฺต ภวติ ปณฺฑิโตฯ

๖๔. มาตา สตฺตุ ปิตา เวรี, เยน พาโล น ปาฐิโต;
น โสภเต สภามเชฺฌ, หํสมเชฺฌ พโก ยถาฯ

๖๕. กาโจ กญฺจนสํสโคฺค, ธเตฺต มรกตึ ชุตึ;
ตถา สพฺภิสนฺนิธานา, มูโฬฺห ยาติ ปวีณตํฯ

๖๖. ตสฺมา อกฺขรโกสลฺลํ, สมฺมาเทยฺย หิตตฺถิโก;
อุปฏฺฐหํ ครุํ สมฺมา, อุฏฺฐานาทีหิ ปญฺจหิฯ

๖๗. อุฏฺฐานา อุปฏฺฐานา, จ, สุสฺสูสา ปาริจรียา;
สกฺกจฺจํ สิปฺปุคฺคหณา, ครุํ อาราธเย พุโธฯ

๖๘. กาพฺยสตฺถ วิโนเทน, กาโล คจฺฉติ ธีมตํ;
พฺยสเนน จ มูฬฺหานํ, นิทาย กลเหน วาฯ

๖๙. ฉ โทสา ปุริเสเนห, หาตพฺพา ภูติมิจฺฉตา;
นิทฺทาตนฺที ภยํ โกโธ, อาลสฺยํ ทีฆสุตฺตตาฯ

นิทฺทาสีลี สภาสีลี, อนุฏฺฐาตา จ โย นโร;
อลโส โกธปญฺญาโณ, ตํ ปราภวโต มุขํฯ

๗๐. นิคฺคุเณสฺปิ สเตฺตสุ, ทยา กุพฺพนฺติ สาธโว;
น หิ สํหรเต ชุตึ, จโนฺท จณฺฑาลเวเสฺมฯ

๗๑. ยตฺร วิทฺวชฺชโน นตฺถิ, สีลาโฆฺย ตตฺร อปฺปธิปิ;
นิรตฺถปาทเม เทเส, เอรโณฺฑปิ ทุมายเตฯ

๗๒. ฐานภฏฺฐา น โสภเนฺต, ทนฺตา เกสา นขา นรา;
อิติวิญฺญาย มติมา, สฏฺฐานํ น ปริจฺจเชฯ

๗๓. ปโรปเทเส ปณฺฑิจฺจํ, สเพฺพสํ สุกรณฺหิ โข;
ธเมฺม สยมนุฏฺฐานํ, กสฺสจิสฺมหตฺตโนฯ

๗๔. อปฺปมาทํ ปสํสนฺติ, ปุญฺญกิริยาสุ ปณฺฑิตา;
อปฺปมโตฺต อุโภ อเตฺถ, อธิคฺคณฺหาติ ปณฺฑิโตฯ

๗๕. นิธีนํว ปวตฺตารํ, ยํ ปเสฺส วชฺชทสฺสินํ;
นิคฺคยฺหวาทึ เมธาวึ, ตาทิสํ ปณฺฑิตํ ภเช;
ตาทิสํ ภชมานสฺส, เสโยฺย โหติ น ปาปิโยฯ

๗๖. มุหุตฺตมปิ เจ วิญฺญู, ปณฺฑิตํ ปยิรุปาสติ;
ขิปฺปํ ธมฺมํ วิชานาติ, ชิวฺหา สูปรสํ ยถาฯ

๗๗. ทุลฺลโภ ปุริสาชโญฺญ, น โส สพฺพตฺถ ชายติ;

ยตฺถ โส ชายตี ธีโร, ตํ กุลํ สุข เมธติฯ

๗๘. ตครญฺจ ปลาเสน, โย นโร อุปนยฺหติ;
ปตฺตาปิ สุรติ วายนฺติ, เอวํ ธีรูปเสวนาฯ

๗๙. นิปุเณ สุตเมเสยฺย, วิจินิตฺวา สุตตฺถิโก;
ภตฺตํ อุกฺขลิยํ ปกฺกํ, ภาชเนปิ ตถา ภเวฯ

๘๐. อปฺปกํ นาติมเญฺญยฺย, จิเตฺต สุตํ นิธาปเย;
วมฺมิโกทกพินฺทูว, จิเรน ปริปูรติฯ

๘๑. คจฺฉํ กิปิลฺลิโก ยาติ, โยชนานํ สตานิปิ;
อคจฺฉํ เวนเตยฺยอปิ, ปทเมกํ น คจฺฉติฯ

๘๒. เสเล เสเล น มณิกํ, คเช คเช น มุตฺติกํ;
วเน วเน น จนฺทนํ, ฐาเน ฐาเน น ปณฺฑิโตฯ

๘๓. ปณฺฑิโต สุตสมฺปโนฺน, ยตฺถ อตฺถีติ เจ สุโต;
มหุสฺสาเหน ตํ ฐานํ, คนฺตพฺพํว สุเตสินาฯ

๘๔. โปตฺถเกสุ จ ยํ สิปฺปํ, ปรหเตฺถสุ ยํ ธนํ;
ยถากิเจฺจ สมุปฺปเนฺน, น ตํ สิปฺปํ น ตํ ธนํฯ

๘๕. อุปฺปเลน ชลํ ชญฺญา, กิริยาย กุลํ นโร;
พฺยตฺติปฺปมาณ วาจาย, ชญฺญา ติเณน เมทนิํฯ

ชลปฺปมาณํ กุมุทมาลํ,
กุลปฺปมาณํ วินโยปมาณํ;
พฺยตฺติปฺปมาณํ กถิตวากฺยํ,
ปถวิยา ปมาณํ ติณมิลาตํ –

๘๖. อปฺปสฺสุโต สุตํ อปฺปํ, พหุํ มญฺญติ มานวา;
สินฺธุทกมปสฺสโนฺต, กูเป โตยํว มณฺฑุโกฯ

๘๗. ปฐเม สิปฺปํ คเณฺหยฺย, เอเสยฺย ทุติเย ธนํ;
จเรยฺย ตติเย ธมฺมํ, เอสา ชนาน ธมฺมตาฯ

๘๘. สุสฺสูสา สุตฺตวทฺธนี, สุตํ ปญฺญาย วทฺธนํ;
ปญฺญาย อตฺถํ ชานาติ, อโตฺถ ญาโต สุขาวโหฯ

๘๙. นตฺถิ วิชฺชาสมํ มิตฺตํ, น จ พฺยาธิสโม ริปุ;
น จ อตฺถสมํ เปมํ, น จ กมฺมสมํ พลํฯ

๙๐. วินา สตฺถํ น คเจฺฉยฺย, สูโร สงฺคามภูมิยํ;
ปณฺฑิตฺวทฺธคู วาณิโช, วิเทสคมโน ตถาฯ

๙๑. ธนนาสํ มโนตาปํ, ฆเร ทุจฺจริตานิ จ;

วณฺจนญฺจ อวมานํ, ปณฺฑิโต น ปกาสเยฯ

๙๒. อนวฺหายํ คมยโนฺต, อปุจฺฉา พหุภาสโก;
อตฺตคุณํ ปกาสโนฺต, ติวิโธ หีนปุคฺคโลฯ

๙๓. หํโส มเชฺฌ น กากานํ, สีโห คุนฺนํ น โสภเต;
คทฺรภมเชฺฌ ตุรโงฺค, พาลมเชฺฌว ปณฺฑิโตฯ

๙๔. ปตฺตานุรูปกํ วากฺยํ, สภาวานุรูปํ ปิยํ;
อตฺตานุรูปกํ โกธํ, โย ชานาติ ส ปณฺฑิโตฯ

๙๕. อปฺปรูโป พหุํภาโส, อปฺปปโญฺญ ปกาสโก;
อปฺปปูโร ฆโฏ โขเภ, อปฺปขีรา คาวี จเลฯ

๙๖. น ติตฺติ ราชา ธนมฺหิ, ปณฺฑิโตปิ สุภาสิเต;
จกฺขุปิ ปิยทสฺสเน, น ติตฺติ สาคโร ชเลฯ

๙๗. หีนปุโตฺต ราชมโจฺจ, พาลปุโตฺต จ ปณฺฑิโต;
อธนสฺส ธนํพหุ, ปุริสานํ น มญฺญถฯ

๙๘. โย สิโสฺส สิปฺปโลเภน, พหุํ คณฺหาติ ตํ สิปฺปํ;
มูโคว สุปินํ ปสฺสํ, กเถตุมฺปิ น อุสฺสเหฯ

๙๙. น ภิเชฺชตุํ กุมฺภกาโร, โสเภตุํ กุมฺภ ฆฏฺติ;
น ขิปิตุํ อปาเยสุ, สิสฺสานํ วุฑฺฒิการณาฯ

๑๐๐. อธนสฺส รสํขาโท, อพลสฺส หโต นโร;
อปฺปญฺญสฺส วากฺยกโร, อุมฺมตฺตก สมาหิโขฯ

๑๐๑. เอเกนาปิ สุรุเกฺขน, ปุปฺผิเตน สุคนฺธินา;
วาสิตํ กานนํ สพฺพํ, สุปุเตฺตน กุลํ ยถาฯ

๑๐๒. อิณกตฺตา ปิตา สตฺตุ, มาตา จ พฺยภิจารินี;
ภริยา รูปวตี สตฺตุ, ปุโตฺต สตฺตุ อปณฺฑิโตฯ

๑๐๓. คุณโทสมสตฺถญฺญู, ชโน วิภชเต กถํ;
อธิกาโร กิมนฺธสฺส, รูปเภโทปลทฺธิยํฯ

๑๐๔. สพฺพตฺถ สตฺถโตเยว, คุณโทสวิเจจนํ;
ยํ กโรติ วินาสตฺถํ, สาหสํ กิมโตธิกํฯ

๑๐๕. นิหียติ ปุริโส นิหีนเสวี,
น จ หาเยถ กทาจิ ตุลฺยเสวี;
เสฏฺฐมุปนมํ อุเทติ ขิปฺปํ,
ตสฺมา อตฺตโน อุตฺตรึ ภเชฯ

๑๐๖. ปจฺจุปฺปนฺนญฺจ โย ธมฺมํ, ตตฺถ ตตฺถ วิปสฺสติ;

อสํหีรํ อสํกุปฺปํ, ตํ วิทฺวา มนุพฺรูหเยฯ

๑๐๗. ฉนฺทา โทสา ภยา โมหา, โย ธมฺมํ นาติวตฺตติ;
อาปูรติ ตสฺส ยโส, สุกฺกปเกฺขว จนฺทิมาฯ

๑๐๘. ปณฺฑิโต สีลสมฺปนฺโน, สโณฺห จ ปฏิภานวา;
นิวาตวุตฺติ อตฺถโทฺธ, ตาทิโส ลภเต ยสํฯ

๑๐๙. ทุลฺลภํ ปากติกํ วากฺยํ, ทุลฺลโภ เขมกโร สุโต;
ทุลฺลภา สทิสี ชายา, ทุลฺลโภ สชโน ปิโยฯ

๑๑๐. อตฺถํ มหนฺตมาปชฺช, วิชฺชํ สมฺปตฺติเมว จ;
จเรยฺยามานถโทฺธ โย, ปณฺฑิโต โส ปวุจฺจติฯ

๑๑๑. สุตสนฺนิจฺจยา ธีรา, ตุณฺหีภูตา อปุจฺฉิตา;
ปุณฺณาสุภาสิเตนาปิ, ฆณฺฏาที ฆฏฺฏิตา ยถาฯ

๑๑๒. อปุโฎฺฐ ปณฺฑิโต เภรี, ปชฺชุโนฺน โหติ ปุจฺฉิโต;
พาโล ปุโฎฺฐ อปุโฎฺฐ จ, พหุํ วิกตฺถเต สทาฯ

๑๑๓. ปรูปวาเท พธิโร, ปรวเชฺช อโลจโน;
ปงฺคุโล อญฺญนารีสุ, ทุสฺสตเกฺก อเจตโนฯ

จกฺขุมาสฺส ยถา อโนฺธ, โสตวา พธิโร ยถา;
ปญฺญวาสฺส ยถามูโค, พลวา ทุพฺพโลริว;
อถ อเตฺถ สมุปฺปเนฺน, สเยถ มตสายิตํฯ

๑๑๔. ปาปมิเตฺต วิวเชฺชตฺวา, ภเชยฺยุตฺตมปุคฺคลํ;
โอวาเท จสฺส ติเฎฺฐยฺย, ปเตฺถโนฺต อจลํ สุขํฯ

๑๑๕. อติสีตํ อติอุณฺหํ, อติสายมิทํ อหุ;
อิติ วิสฺสฎฺฐกมฺมเนฺต, อตฺถา อเจฺจนฺติ มาณเวฯ

๑๑๖. โย จ สีตญฺจ อุณฺหญฺจ, ติณาภิโยฺย น มญฺญติ;
กรํ ปุริสกิจฺจานิ, โส สุขํ น วิหายติฯ

๑๑๗. ยสฺมึเทเส น สมฺมาโน, น ปิโย น จ พนฺธโว;
น จ วิชฺชาคโม โกจิ, น ตตฺถ ทิวสํ วเสฯ

๑๑๘. ธนวา สุตวา ราชา, นที วโชฺช อิเม ปญฺจ;
ยตฺถ เทเส น วิชฺชนฺติ, น ตตฺถ ทิวสํ วเสฯ

๑๑๙. นภสฺส ภูสนํ จโนฺท, นารีนํ ภูสนํ ปติ;
ฉมาย ภูสนํ ราชา, วิชฺชา สพฺพสฺส ภูสนํฯ

๑๒๐. สุขตฺถิโก สเจ วิชฺชํ, วิชฺชตฺถิโก จเช สุขํ;
สุขตฺถิโน กุโต วิชฺชา, กุโต วิชฺชตฺถิโน สุขํฯ

๑๒๑. ขเณน กเณน เจว, วิชฺชามตฺถญฺจ สาธเย;
ขณจาเค กุโต วิชฺชา, กณจาเค กโต ธนํฯ

๑๒๒. อาจริยา ปาทมาทเตฺต, ปาทํ สิโสฺส สชานนา;
ปาทํ สพฺรหฺมจารีหิ, ปาทํ กาลกฺกเมน จฯ

๑๒๓. ธโมฺม ชเย โน อธโมฺม, สจฺจํ ชยติ นาสจฺจํ;
ขมา ชยติ โน โกโธ, เทโว ชยติ นาสูโรฯ

๑๒๔. หตฺถสฺส ภูสนํ ทานํ, สจฺจํ กณฺฐสฺส ภูสนํ;
โสตสฺส ภูสนํ สตฺถํ, ภูสเน กึ ปโยชนํฯ

๑๒๕. วิเทเสตุ ธนํ วิชฺชา, พฺยสเนสุ ธนํ มติ;
ปรโลเก ธนํ ธโมฺม, สีลํ สพฺพตฺถ เว ธนํฯ

๑๒๖. ปโทเส ทีปโก จโนฺท, ปภาเต ทีปโก รวิ;
ติโลเก ทีปโก ธโมฺม, สุปุโตฺต กุลทีปโกฯ

๑๒๗. วิทฺวา เอว วิชานาติ, วิทฺวชฺชนปริสฺสมํ;
น หิ วญฺฌา วิชานาติ, คุรุํ ปสวเวทนํฯ

๑๒๘. ยสฺส นตฺถิ สยํ ปญฺญา, สตฺถํ ตสฺส กโรติ กึ;
โลจเนหิ วิหีนสฺส, ทปฺปโณ กึ กริสฺสติฯ

๑๒๙. กึ กริสฺสนฺติ วตฺตาโร, โสตํ ยตฺถ น วิชฺชเต;
นคฺคกปณเก เทเส, รชโก กึ กริสฺสติฯ

๑๓๐. มูฬฺหสิธสฺสาปเทเสน, กุนารีภรเณน จ;
ขลสตฺตูหิ สํโยคา, ปณฺฑิโตปฺยาวสีทติฯ

๑๓๑. นตฺถิ อตฺตสมํ เปมํ, นตฺถิ ธญฺญสมํ ธนํ;
นตฺถิ ปญฺญาสมา อาภา, วุฏฺฐิ เว ปรมา สราฯ

๑๓๒. ภุชงฺคมํ ปาวกญฺจ ขตฺติยญฺจ ยสสฺสินํ;
ภิกฺขุญฺจ สีลสมฺปนฺนํ, สมฺมเทว สมาจเรฯ

๑๓๓. ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส, สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโน;
พุเทฺธ ธเมฺม จ สเงฺฆ จ, ธีโร สทฺธํ นิเวสเยฯ

๑๓๔. คุโณ เสฏฺฐงฺคตํ ยาติ, น อุเจฺจ สยเน วเส;
ปาสาทสิขเร วาโส, กาโก กึ ครุโฬ สิยาฯ

๑๓๕. อนาคตํ ภยํ ทิสฺวา, ทูรโต ปริวชฺชเย;
อาคตญฺจ ภยํ ทิสฺวา, อภีโต โหติ ปณฺฑิโตฯ

๑๓๖. อสชฺชาย มลามนฺตา, อนุฏฺฐานมลา ฆรา;
มลํ วณฺณสฺส โกสชฺชํ, ปมาโท รกฺขโต มลํฯ

๑๓๗. อนุปุเพฺพน เมธาวี, โถกํ โถกํ ขเณ ขเณ;
กมฺมาโร รชตเสฺสว, นิทฺธเม มลมตฺตโนฯ

๑๓๘. ยณฺหิ กยิรา ตณฺหิ วเท, ยํ น กยิรา น ตํ วเท;
อกโรนฺตํ ภาสมานํ, ปริชานนฺติ ปณฺฑิตาฯ

๑๓๙. วิสมํ สภยํ อติวาโต, ปฏิจฺฉนฺนํ เทวนิสฺสิตํ;
ปโนฺถ จ สงฺคาโม ติตฺถํ, อเฏฺฐเต ปริวชฺชิยาฯ

๑๔๐. รโตฺตทุโฏฺฐ จ มุโฬฺห จ, มานี ลุโทฺธ ตถาลโส;
เอกจินฺตี จ พาโล จ, เอเต อตฺถวินาสกาฯ

๑๔๑. รโตฺต ทุโฏฺฐ จ มูโฬฺห จ, ภีรุ อามิสครุโก;
อิตฺถี โสโณฺฑ ปณฺฑโก จ, นวโม ทารโกปิ จฯ

๑๔๒. นวเต ปุคฺคลา โลเก, อิตฺตรา จลิตา จลา;
เอเตหิ มนฺติตํ คุยฺหํ, ขิปฺปํ ภวติ ปากฏํฯ

๑๔๓. โย นิรุตฺตึ น สิเกฺขยฺย, สิกฺขโนฺต ปิฏกตฺตยํ;
ปเท ปเท วิกเงฺขยฺย, วเน อนฺธคโช ยถาฯ

๑๔๔. สุตฺตํ ธาตุ คโณณฺวาทิ, นามลิงฺคานุสาสนํ;
ยสฺส ติฏฺฐติ ชิวฺหเคฺค, สพฺยากรณเกสรีฯ

๑๔๕. สทฺทตฺถลกฺขเณ เภที, โย โย นิจฺฉิตลกฺขเณ;
โส โส ญาตุมกิเจฺฉน, ปโหติ ปิฏกตฺตเยฯ

๑๔๖. โย สทฺทสตฺถกุสโล กุสโล นิฆณฺฑุ,
ฉโนฺท อลงฺกติสุ นิจฺจกตาภิโยโค;
โส ยํ กวิตฺตวิกโลปิ กวีสุ สงฺขฺยํ,
โมคฺคยฺห วินฺทติ หิ กิตฺติ’ มมนฺทรูปํฯ

๑๔๗. สุโกฺขปิ จนฺทนตรุ น ชหาติ คนฺธํ,
นาโค คโต นรมุเข น ชหาติ ลีฬฺหํ;
ยนฺตคโต มธุรสํ น ชหาติ อุจฺฉุ,
ทุโกฺขปิ ปณฺฑิตชโน น ชหาติ ธมฺมํฯ

๑๔๘. ธนธญฺญปฺปโยเคสุ, ตถา วิชฺชาคเมสุ จ;
อาหาเร พฺยวหาเร จ, จตฺตลชฺโช สทา ภเวฯ

๑๔๙. สาภาวิกี จ ปฏิภา, สุตญฺจ พหุนิมฺมลํ;
อมโนฺท จาภิโยโคยํ, เหตุ โหติห พนฺธเนฯ

๑๕๐. ชเหยฺย ปาปเก มิเตฺต, ภเชยฺย ปณฺฑิเต ชเน;
สาธโว อภิเสเวยฺย, สุเณยฺย ธมฺมมุตฺตมํฯ

๑๕๑. กลฺยาณการี กลฺยาณํ, ปาปการี จ ปาปกํ;

ยาทิสํ วปฺปเต พีชํ, ตาทิสํ หรเต ผลํฯ

๑๕๒ ฉโนฺท นิทานํ คาถานํ, อกฺขรา ตาสํ วิยญฺชนํ;
นามสนฺนิสฺสิตา คาถา, กวิ คาถานมาสโยฯ

๑๕๓ ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส, สมฺปสฺสํ หิตมตฺตโน;
ปญฺญวนฺตํภิปูเชยฺย, เจติยํ วิย สาทโรฯ

๑๕๔ ธีรํ ปเสฺส สุเณ ธีรํ, ธีเรน สหสํวเส;
ธีเรนลฺลาปสลฺลาปํ, ตํ กเร ตญฺจ โรจเยฯ

๑๕๕ นยํ นยติ เมธาวี, อธุรายํ น ยุญฺชติ;
สุนโย เสยฺยโส โหติ, สมฺมา วุโตฺต น กุปฺปติ;
วินยํ โส ปชานาติ, สาธุ เตน สมาคโมฯ

๑๕๖ สเจ ลเภถ นิปกํ สหายํ,
สทฺธึ จรํ สาธุวิหาริ ธีรํ;
อภิภุยฺย สพฺพานิ ปริสฺสยานิ,
จเรยฺย เตนตฺตมโน สติมาฯ

๑๕๗ โน เจ ลเภถ นิปกํ สหายํ,
สทฺธึ จรํ สาธุวิหาริ ธีรํ;
ราชาว รฏฺฐํ วิชิตํ ปหาย,
เอโก จเร มาตงฺครเญฺญว นาโคฯ

๑๕๘ โสกฏฺฐานสหสฺสานิ , ภยฏฺฐานสตานิ จ;
ทิวเส ทิวเส มูฬฺห-มาวิสนฺติ น ปณฺฑิตํฯ

๑๕๙ ชลพินฺทุนิปาเตน, จิเรน ปูรเต ฆโฏ;
ตถา สกลวิชฺชานํ, ธมฺมสฺส จ ธนสฺส จฯ

๑๖๐ ปณฺฑิตา ทุกฺขํ ปตฺวาน, น ภวนฺติ วิสาทิโน;
ปวิสฺส ราหุโน มุขํ, กึ โน เทติ ปุน สสีฯ

๑๖๑ ชเวน อสฺสํ ชานนฺติ, วาเหน จ พลิพทฺธํ;
ทุเหน เธนุํ ชานนฺติ, ภาสมาเนน ปณฺฑิตํฯ

๑๖๒ มนสา จินฺติตํ กมฺมํ, วจสา น ปกาสเย;
อญฺญลกฺขิตการิยสฺส, ยโต สิทฺธิ น ชายเตฯ

๑๖๓ อนภฺยาเส วิสํ วิชฺชา, อชิเณฺณ โภชนํ วิสํ;
วิสํ สภา ทลิทฺทสฺส, วุทฺธสฺส ตรุณี วิสํฯ

จตฺตาโร ปญฺจ อาโลเป, อาภุตฺวา อุทกํ ปิเว;
อลํ ผาสุวิหาราย, ปหิตตฺตสฺส ภิกฺขุโนฯ

๑๖๔ยสฺส เอโส ปสุโตปิ, คุณวา ปุชฺชเต นโร;
ธนุ วํสวิสุโทฺธปิ, นิคฺคุโณ กึ กริสฺสติฯ

๑๖๕อิสฺสี ทยี อสํตุโฎฺฐ, โกธโน นิจฺจสงฺกีโต;
ปรภาโคฺยปชีวี จ, ฉเฬเต ทุกฺขภาคิโนฯ

๑๖๖สุมหนฺตานิ สตฺตานี, ธารยนฺตา พหุสฺสุตา;
เฉตฺตาโร สํสยานญฺจ, กลึ ยนฺติ โลภโมหิตาฯ

๑๖๗นทีตีเร ขเต กูเป, อรณีตาลวณฺฎเก;
น วเท ทกาที นตฺถีติ, มุเข จ วจนํ ตถาฯ

๑๖๘สพฺพํ สุณาติ โสเตน, สพฺพํ ปสฺสติ จกฺขุนา;
น จ ทิฎฺฐํ สุตํ ธีโร, สพฺพํ อุจฺจิตุ มรหติฯ

๑๖๙พาลาทปิ คเหตพฺพํ, ยุตฺตมุตฺตมนีสิภิ;
รวิสฺสาวิสเย กึ น, ปทีปสฺส ปกาสนํฯ

๑๗๐ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส, สมฺปสฺสํ อตฺตมตฺตโน;
โยนิโส วิจิเน ธมฺมํ, เอวํ ตตฺถ วิสุชฺฌติฯ

๑๗๑กึ เตน ชาตุชาเตน, มาตุโยพฺพนฺนหารินา;
อาโรหติ น โย สก-วํสอเคฺค ธโช ยถาฯ

๑๗๒สมฺมา อุปปริกฺขิตฺวา, อกฺขเรสุ ปเทสุ จ;
โจรฆาโต สิยา สิโสฺส, คุรุ โจรฎฺฎการโกฯ

๑๗๓ฉทนฺตทมนํ สตฺถํ, ขลานํ กุรุเต มทํ;
จกฺขุสงฺขารกํ เตชํ, อุลูกานํมิวนฺธกํฯ

๑๗๔นรตฺตํ ทุลฺลภํ โลเก, วิชฺชา ตตฺร สุทุลฺลภา;
กวิตฺตํ ทุลฺลภํ ตตฺร, สตฺติ ตตฺร สุทุลฺลภาฯ

๑๗๕ยภุเยฺยน หิ สตฺตานํ, วินาเส ปจฺจุปฎฺฐิเต;
อนโย นยรูเปน, พุทฺธิมาคมฺม ติฎฺฐติฯ

สุชนกณฺฑ

๑๗๖. สทฺธาสีลาทิธมฺมหิ, สปฺปโนฺน เสฏฺฐมานุโส;
วุโตฺต พุทฺธาทิสเนฺตหิ, สาธุสปฺปุริโส อิติฯ

สทฺทาธนํ สีลธนํ, หิรีโอตฺตปฺปิยํ ธนํ;
สุตธนญฺจ จาโค จ, ปญฺญา เว สตฺตมํ ธนํฯ

ยสฺส เอเต ธนา อตฺถิ, อิตฺถิยา ปุริสสฺส วา;
อทลิโทฺทติ ตํ อาหุ, อโมฆํ ตสฺส ชีวิตํฯ

ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ, ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ;
อนุยุเญฺชถ เมธาวี, สรํ พุทฺธานสาสนํฯ

๑๗๗. สพฺภิเรว สมาเสถ, สพฺภิ กุเพฺพถ สนฺถวํ;
สตํ สทฺธมฺมมญฺญาย, เสโยฺย โหติ น ปาปิโยฯ

๑๗๘. ภช ทุชฺชนสํสคฺคํ, ภช สาธุสมาคมํ;
กร ปุญฺญมโหรตฺตํ, สร นิจฺจมนิจฺจตํฯ

๑๗๙. โย เว กตญฺญู กตเวที ธีโร,
กลฺยาณมิโตฺต ทฬฺหภตฺติ จ โหติ;
ทุกฺขิตสฺส สกฺกจฺจ กโรติ กิจฺจํ,
ตถาวิธํ สปฺปุริสํ วทนฺติฯ

๑๘๐. มาตาเปตฺติภรํ ชนฺตุํ, กุเล เชฏฺฐาปจายินํ;
สณฺหํ สขิลสมฺภาสํ, เปสุเณยฺยปฺปหายินํฯ

๑๘๑. มเจฺฉรวินเย ยุตฺตํ, สจฺจํ โกธาภิภุํ นรํ;
ตํ เว เทวา ตาวตึสา, อาหุ ‘‘สปฺปุริโส’’อิติฯ

๑๘๒. กุลชาโต กุลปุโตฺต, กุลวํสสุรกฺขโต;
อตฺตนา ทุกฺขปฺปโตฺตปิ, หีนกมฺมํ น การเยฯ

๑๘๓. อุเทยฺย ภาณุ ปจฺฉิเม, นเมยฺย เมรุอทฺทิปิ;
สีตลํ ยทิ นรคฺคิ, ปพฺพตเคฺค จ อุปฺปลํ;
วิกเส น วิปริตา, สาธุวาจา กุทาจนํฯ

๑๘๔. สาขา รุกฺขสฺส ฉายาว, ตโต ญาติมาตาปิตุ;
ตโต อาเจรสฺส รโญฺญ, ตโต พุทฺธสฺสเนกธาฯ

๑๘๕. ภมรา ปุปฺผมิจฺฉนฺติ, คุณมิจฺฉนฺติ สชฺชนา;
มกฺขิกา ปูติมิจฺฉนฺติ, โทสมิจฺฉนฺติ ทุชฺชนาฯ

๑๘๖. มาตุหีโน ทุพฺภาโส หิ, ปิตุหีโน ทุกฺกิริโย;
อุโภ มาตุปิตุหีนา, ทุพฺภาสา จ ทุกฺกิริยาฯ

๑๘๗. มาตุเสโฏฺฐ สุภาโส หิ, ปิตุเสโฏฺฐ สุกิริโย;
อุโภมาตุ ปิตุเสฏฺฐา, สุภาสา จ สุกิริยาฯ

๑๘๘. สุนโข สุนขํ ทิสฺวา, ทนฺตํ ทเสฺสติ หึสิตุํ;
ทุชฺชโน สุชนํ ทิสฺวา, โรสยํ หึสมิจฺฉติฯ

๑๘๙. น จ เวเคน กิจฺจานิ, กตฺตพฺพานิ กุทาจนํ;
สหสา การิตํ กมฺมํ, พาโล ปจฺฉานุตปฺปติฯ

๑๙๐. โกธํ วธิตฺวา น กทาจิ โสจติ,
มกฺขปฺปหานํ อิสโย วณฺณยนฺติ;
สเพฺพสํ วุตฺตํ ผรุสํ ขเมถ,
เอตํ ขนฺตึ อุตฺตมมาหุ สโนฺตฯ

๑๙๑. ทุโกฺข นิวาโส สมฺพาเธ, ฐาเน อสุจีสงฺกเต;
ตโต อริมฺหิ อปฺปิเย, ตโตปิ อกตญฺญุนาฯ

๑๙๒. โอวเทยฺยา’นุสาเสยฺย , อสพฺภา จ นิวารเย;
สตญฺหิ โส ปิโย โหติ, อสตํ โหติอปฺปิโยฯ

๑๙๓. อุตฺตมตฺตนิวาเตน, กกฺขฬํ มุทุนา ชเย;
นีจํ อปฺปกทาเนน, วายาเมน สมํ ชเยฯ

๑๙๔. น วิสํ วิสมิจฺจาห, ธนํ สงฺฆสฺส อุจฺจเต;
วิสํ เอกํว หนติ, หนติ สงฺฆสฺส สพฺพํฯ

๑๙๕. ธนมปฺปมฺปิ สาธูนํ, กูเป วาริว นิสฺสโย;
พหุํอปิ อสาธูนํ, น จ วาริว อณฺณเวฯ

๑๙๖. อปเตฺถยฺยํ น ปเตฺถยฺย, อจิเนฺตยฺยํ น จินฺตเย;
ธมฺมเมว สุจิเนฺตยฺย, กาลํ โมฆํ น อิจฺฉเยฯ

๑๙๗. อจินฺติตมฺปิ ภวติ, จินฺติตมฺปิ วินสฺสติ;
น หิ จินฺตามยา โภคา, อิตฺถิยา ปุริสสฺส วาฯ

๑๙๘. อสนฺตสฺส ปิโย โหติ, สเนฺต น กุรุเต ปิยํ;
อสตํ ธมฺมํ โรเจติ, ตํ ปราภวโต มุขํฯ

๑๙๙. คุณา กุพฺพนฺติ ทูตตฺตํ, ทูเรปิ วสตํ สตํ;
เกตเก คนฺธํ ฆายิตฺวา, คจฺฉนฺติ ภมรา สยํฯ

๒๐๐. ปุพฺพชาติกตํ กมฺมํ, ตํ กมฺมมีติ กถฺยเต;
ตสฺมา ปุริสาการนํ, ยตํ กเร อตนฺทิโตฯ

๒๐๑. มตฺติกปิณฺฑโต กตฺตา, กุรุเต ยํ ยทิจฺฉติ;
เอวมตฺตกตํ กมฺมํ, มาณโว ปฏิปชฺชเตฯ

๒๐๒ อุฏฺฐาโยฏฺฐาย โพเธยฺยํ, มหพฺภย มุปฏฺฐิตํ;
มรณพฺยาธิโสกานํ, กิมชฺช นิปติสฺสติฯ

๒๐๓ ปาณา ยถาตฺตโนภิฏฺฐา, ภูตานมปิ เต ตถา;
อโตฺตปเมน ภูเตสุ, ทยํ กุพฺพนฺติ สาธโวฯ

สเพฺพ ตสนฺติ ทณฺฑสฺส, สเพฺพ ภายนฺติ มจฺจุโน;
อตฺตานํ อุปมํ กตฺวา, น หเนยฺย น ฆาตเยฯ

๒๐๔ พาโล วา ยทิ วา วุโทฺธ, ยุวา วา เคหมาคโต;
ตสฺส ปูชา วิธาตพฺพา, สพฺพสฺสาภฺยาคโต ครุฯ

๒๐๕ อากิโณฺณปิ อสเนฺตหิ, อสํสโฏฺฐว ภทฺทโก;
พหุนา สนฺนชาเตน, คเจฺฉน อุพฺพเตฺตนิธฯ

พาลทุชฺชนกณฺฑ

๒๐๖ กายทุจฺจริตาทีหิ , สมฺปโนฺน ปาปมานุโช;
พาโลติ โลกนาเถน, กิตฺติโต ธมฺมสามินาฯ

๒๐๗ ทุจินฺติตจินฺตี เจว, ทุพฺภาสิตภาสีปิ จ;
ทุกฺกฏกมฺมการี จ, ปาปโก พาลมานุโชฯ

๒๐๘ อติปิโย น กาตโพฺพ, ขโล โกตุหลํ กโร;
สิรสา วหมาโนปิ, อฑฺฒปูโร ฆโฏ ยถาฯ

๒๐๙ สโปฺป ทุโฏฺฐ ขโล ทุโฏฺฐ, สปฺปา ทุฏฺฐตโร ขโล;
มโนฺตสเธหิ ตํ สปฺปํ, ขลํ เกนุปสมฺมติฯ

๒๑๐ โย พาโล มญฺญติ พาลฺยํ, ปณฺฑิโต วาปิ เตนโส;
พาโล จ ปณฺฑิตมานี, ส เว พาโลติ วุจฺจติฯ

๒๑๑ มธูว มญฺญติ พาโล, ยาว ปาปํ น ปจฺจติ;
ยทา จ ปจฺจติ ปาปํ, อถ ทุกฺขํ นิคจฺฉติฯ

๒๑๒ น สาธุ พลวา พาโล, สาหสา วินฺทเต ธนํ;
กายสฺส เภทา ทุปฺปโญฺญ, นิรยํ โสปปชฺชติฯ

๒๑๓ ฆเร ทุโฏฺฐ มูสิโก จ, วเน ทุโฏฺฐ จ วานโร;
สกุเณ จ ทุโฏฺฐ กาโก, นเรทุโฏฺฐ จ พฺราหฺมโณฯ

๒๑๔ ทีฆา ชาครโต รตฺติ, ทีฆํ สนฺตสฺส โยชนํ;
ทีโฆ พาลานสํสาโร, สทฺธมฺมํ อวิชานตํฯ

๒๑๕ ติลมตฺตํ ปเรสญฺจ, อปฺปโทสญฺจ ปสฺสติ;
นาฬิเกรมฺปิ สโทสํ, ขลชาโต น ปสฺสติฯ

๒๑๖ นตฺตโทสํ ปเร ชญฺญา, ชญฺญา โทสํ ปรสฺสตุ;
คุโยฺห กุมฺมาว องฺคานิ, ปรโทสญฺจ ลกฺขเยฯ

๒๑๗ ถทฺธํ อเตฺถน คเณฺหยฺย, ถทฺธํ อญฺชลิกมฺมุนา;
ฉนฺทานุวตฺติยา มูฬฺหํ, ยถาภูเตน ปณฺฑิตํฯ

๒๑๘ ยถา อุทุมฺพรปกฺกา, พหิ รตฺตกา เอว จ;
อโนฺตกิมิล สมฺปุณฺณา, เอวํ ทุชฺชนหทยาฯ

๒๑๙ ยาวชีวมฺปิ เจ พาโล, ปณฺฑิตํ ปยิรุปาสติ;
น โส ธมฺมํ วิชานาติ, ทพฺพี สูปรสํ ยถาฯ

๒๒๐ จรเญฺจ นาธิคเจฺฉยฺย, เสยฺยํ สทิสมตฺตโน;
เอกจริยํ ทฬฺหํ กยิรา, นตฺถิ พาเล สหายตาฯ

๒๒๑ อชาตมตมูฬฺหานํ , วรมาทโย น จนฺติโม;
สกึ ทุกฺขกราวาท-โยนฺติโม ตุ ปเท ปเทฯ

๒๒๒ ทุชฺชเนน สมํ เวรํ, สขฺยญฺจาปิ น การเย;
อุโณฺห ทหติ จงฺคาโร, สีโต กณฺหายเต กรํฯ

๒๒๓ ทุชฺชโน ปิยวาที จ, เนตํ วิสฺสาสการณํ;
มธุ ติฏฺฐติ ชิวฺหเคฺค, หทเย หลาหลํ วิสํฯ

๒๒๔ ทุชฺชโน ปริหาตโพฺพ, วิชฺชายาลงฺกโตปิ จ;
มณินา ภูสิโต สโปฺป, กิเมโส น ภยงฺกโรฯ

๒๒๕ นาฬิเกรสมาการา, ทิสฺสเนฺตปิ หิ สชฺชนา;
อเญฺญ พทริกาการา, พหิเรว มโนหราฯ
ยถาปิ ปน สปกฺกา, พหิ กณฺฏกเมว จ;
อโนฺต อมตสมฺปุณฺณา, เอวํ สุชนหทยาฯ

ยถา อุทุมฺพรปกฺกา, พหิ รตฺตกเมว จ;
เอวํ กิมิลสมฺปุณา, เอวํ ทุชฺชนหทยาฯ

๒๒๖ โทสภีโต อนารโมฺภ, ตํ กา ปุริสลกฺขณํ;
โกหฺยชิณฺณภยา นนุ, โภชนํ ปริหียเตฯ

๒๒๗ ปโยปานํ ภุชงฺคานํ, เกวลํ วิสวฑฺฒนํ;
อุปเทโส หิ มูฬฺหานํ, ปโกปาย น สนฺติยาฯ

๒๒๘ น ฐาตพฺพํ น คนฺตพฺพํ, ทุชฺชเนน สมํ กฺวจิ;
ทุชฺชโน หิ ทุกฺขํ เทติ, น โส สุขํ กทาจิปิฯ

๒๒๙ พทฺธา ตตฺถ พชฺฌนฺติ, ยตฺถ พาลา ปภาสเร;
พทฺธาปิ ตตฺถ มุจฺจนฺติ, ยตฺถ ธีรา ปภาสเรฯ

๒๓๐ ปริตฺตํ ทารุมารุยฺห, ยถา สีเท มหณฺณเว;
เอวํ กุสิตมาคมฺม, สาธุ ชีวิปิ สีทติ;
ตสฺมา ตํ ปริวเชฺชยฺย, กุสีตํ หีนวีริยํฯ

๒๓๑ สทฺธาสีลาทิสมฺปโนฺน , สุมิโตฺต สาธุมานุโส;
ตาทิสํ มิตฺตํ เสเวยฺย, วุทฺธิกาโม วิจกฺขโณฯ

๒๓๒ ทานาทิคุณเสเฏฺฐหิ, มิทิตโพฺพ มิโตฺต หิ โข;
ตาทิสํ อวเงฺกเนว, มนสา ภเชยฺย สุธีฯ

๓๓๓ หิตกฺกโร ปโร พนฺธุ, พนฺธุปิ อหิโต ปโร;
อหิโต เทหโช พฺยาธิ, หิตํ อรญฺญโมสธํฯ

๒๓๔ ปโรเกฺข กิจฺจหนฺตารํ, ปจฺจเกฺข ปิยวาทินํ;
วชฺชเย ตาทิสํ มิตฺตํ, วิสกุมฺภํ ปโยมุขํฯ

๑๓๕. ธนหีเน จเช มิโตฺต, ปุตฺตทารา สโหทรา;
ธนวเนฺตว เสวนฺติ, ธนํ โลเก มหาสขาฯ

๒๓๖. ชานิยา เปสเน ภเจฺจ, พนฺธเว พฺยสนาคเม;
มิตฺตญฺจ อาปทิกาเล, ภริยญฺจ วิภวกฺขเยฯ

๒๓๗. อุสฺสเว พฺยสเน เจว, ทุพฺภิเกฺข สตฺตุวิคฺคเห;
ราชทฺวาเร สุสาเน จ, โย ติฏฺฐติ โส พนฺธวาฯ

๒๓๘. น ๒ วิสฺสเส อมิตฺตสฺส, มิตฺตญฺจาปิ น วิสฺสเส;
กทาจิ กุปิเต มิเตฺต, สพฺพโทสํ ปกาสติฯ

๒๓๙. มาตา มิตฺตํ ปิตา เจติ, สภาวา ตํ ตยํ หิตํ;
กมฺมกรณโต จเญฺญ, ภวนฺติ หิตพุทฺธิโยฯ

๒๔๐. อาปทาสุ มิตฺตํ ชญฺญา, ยุเทฺธ สูรํ อิเณ สุจึ;
ภริยํ ขีเณสุ วิเตฺตสุ, พฺยสเนสุ จ พนฺธวํฯ

๒๔๑. สกิํ ทุฏฺฐญฺจ โย มิตฺตํ, ปุน สนฺธาตุมิจฺฉติ;
ส มจฺจุมุปคณฺหาติ, คพฺภํ อสฺสตรี ยถาฯ

๒๔๒. อิณเสโส อคฺคิเสโส, โรคเสโส ตเถว จ;
ปุนปฺปุนํ วิวฑฺฒนฺติ, ตสฺมา เสสํ น การเยฯ

๒๔๓. ปทุมํว มุขํ ยสฺส, วาจา จนฺทนสีตลา;
ตาทิสํ โน ปเสเวยฺย, หทเย ตุ หลาหลํฯ

๒๔๔. น เสเว ผรุสํ สามิํ, น จ เสเวยฺย มจฺฉริํ;
ตโต อปคฺคณฺห สามิํ, เนว นิคฺคหิตํ ตโตฯ

๒๔๕. กุเทสญฺจ กุมิตฺตญฺจ, กุกุลญฺจ กุพนฺธวํ;
กุทารญฺจ กุทาสญฺจ, ทูรโต ปริวชฺชเยฯ

๒๔๖. สีตวาโจ พหุมิโตฺต, ผรุโส อปฺปมิตฺตโก;
อุปมา เอตฺถ ญาตพฺพา, สูริยจนฺทราชูนํฯ

๒๔๗. อหิตา ปฏิเสโธ จ, หิเตสุ จ ปโยชนํ;
พฺยสเน อปริจฺจาโค, อิติทํ มิตฺตลกฺขณํฯ

๒๔๘. ปิโย ครุ ภาวนีโย, วตฺตา จ วจนกฺขโม;
คมฺภีรญฺจ กถํ กตฺตา, โน จฏฺฐาเน นิโยชโก;
ตาทิสํ มิตฺตํ เสเวยฺย, ภูติกาโม วิจกฺขโณฯ

ปิโย ครุ ภาว นีโย, วตฺตา จ วจนกฺขโม;
คมฺภิรญฺจ กถํ กตฺตา, โน จฏฺฐาเน นิโยชโกฯ

ยมฺหิ เอตานิ ฐานานิ, สํวิชฺชนฺติธ ปุคฺคเล;

โส มิโตฺต มิตฺตกาเมน, อตฺถกามานุกมฺปโต;
อปิ นาสิยมาเนน, ภชิตโพฺพ ตถาวิโธฯ

๒๔๙ โอรสํ กตสมฺพนฺธํ, ตถา วํสกฺกมาคตํ;
รกฺขโก พฺยสเนหิ, มิตฺตํ เญยฺยํ จตุพฺพิธํฯ

๒๕๐ ปิโย ครุ ภาวนิโย, วตฺตา จ วจนกฺขโม;
คมฺภิรญฺจ กถํ กตฺตา, น จฏฺฐาเน นิโยชโก;
ตํ มิตฺตํ มิตฺตกาเมน, ยาวชีวมฺปิ เสวิยํฯ

ปิโย ครุ ภาวนีโย, วตฺตา จ วจนกฺขโม;
คมฺภิรญฺจ กถํ กตฺตา, โน จฏฺฐาเน นิโยชโก;
ตาทิสํ มิตฺตํ เสเวยฺย, ภูติกาโม วิจกฺขโณฯ

ราชกณฺฑ

๒๕๑. มหาชนํ โย รเญฺชติ, จตูหิปิ วตฺถูหิ วา;
ราชาติ วุจฺจเต โลเก, อิติ สลฺลกฺขเย วิทฺวาฯ

๒๕๒. ทานญฺจ อตฺถจริยา, ปิยวาจา อตฺตสมํ;
สงฺคหา จตุโร อิเม, มุนินฺทน ปกาสิตาฯ

ทานมฺปิ อตฺถจริยตญฺจ, ปิยวาทิตญฺจ สมานตฺตตญฺจ;
กริยจริยสุสงฺคหํ พหูนํ, อนวมเตน คุเณน ยาติ สคฺคํ;

ทานญฺจ เปยฺยวชฺชญฺจ, อตฺถจริยา จ ยา อิธ;
สมานตฺตตา จ ธเมฺมสุ, ตตฺถ ตตฺถ ยถารหํ;
เอเต โข สงฺคหา โลเก, รถสฺสาณีว ยายโตฯ

๒๕๓. ทานํ สีลํ ปริจฺจาคํ, อชฺชวํ มทฺทวํ ตปํ;
อโกฺกธํ อวิหึสญฺจ, ขนฺตี จ อวิโรธนํ;
ทเสเต ธเมฺม ราชาโน, อปฺปมเตฺตน ธารยฺยุํฯ

๒๕๔. เอกยามํ สเย ราชา, ทฺวิยา มเญฺญว ปณฺฑิโต;
ฆราวาโส ติยาโมว, จตุยาโม ตุ ยาจโกฯ

๒๕๕. อปุตฺตกํ ฆรํ สุญฺญํ, รฏฺฐํ สุญฺญํ อราชกํ;
อสิปฺปสฺส มุขํ สุญฺญํ, สพฺพสุญฺญํ ทลิทฺทตํฯ

๒๕๖. ธนมิเจฺฉ วาณิเชยฺย, วิชฺชมิเจฺฉ ภเช สุตํ;
ปุตฺตมิเจฺฉ ตรุณิตฺถึ, ราชามจฺจํ อิจฺฉาคเตฯ

๒๕๗. ปกฺขีนํ พลมากาโส, มจฺฉานมุทกํ พลํ;
ทุพฺพลสฺส พลํ ราชา, กุมารานํ รุทํ พลํฯ

๒๕๘. ขมา ชาคริยุฏฺฐานํ, สํวิภาโค ทยิกฺขณา;
นายกสฺส คุณา เอเต, อิจฺฉิตพฺพา สตํ สทาฯ

๒๕๙. สกึ วทนฺติ ราชาโน, สกึ สมณพฺราหฺมณา;
สกึ สปฺปุริสา โลเก, เอส ธโมฺม สนนฺตโนฯ

๒๖๐. อลโส คีหิ กามโภคี น สาธุ,
อสญฺญโต ปพฺพชิโต น สาธุ;
ราชา น สาธุ อนิสมฺมการี,
โย ปณฺฑิโต โกธโน ตํ น สาธุฯ

๒๖๑. อายํ ขยํ สยํ ชญฺญา, กตากตํ สยํ ชญฺญา;
นิคฺคเห นิคฺคหารหํ, ปคฺคเห ปคฺคหารหํฯ

๒๖๒. มาตา ปุตฺตกตํ ปาปํ, สิสฺสกตํ คุรุ ตถา;

ราชา รฏฺฐกตํ ปาปํ, ราชกตํ ปุโรหิโตฯ

๒๖๓. อโกฺกเธน ชิเน โกธํ, อสาธุํ สาธุนา ชิเน;
ชิเน กทริยํ ทาเนน, สเจฺจนาลิกวาทินํฯ

๒๖๔. อทนฺตทมนํ ทานํ, ทานํ สพฺพตฺถสาธกํ;
ทาเนน ปิยวาจาย, อุนฺนมนฺติ นมนฺติ จฯ

อทนฺตทมนํ ทานํ, อทานํ ทนฺตทูสกํ;
ทาเนน ปิยวาจาย, อุนฺนมนฺติ นมนฺติ จฯ

๒๖๕. ทานํ สิเนหเภสชฺชํ, มเจฺฉรํ โทสโนสธํ;
ทานํ ยสสฺสีเภสชฺชํ, มเจฺฉรํ กปโณสธํฯ

๒๖๖. น รญฺญา สมกํ ภุเญฺช, กามโภคํ กุทาจนํ;
อากปฺปํ รสภุตฺตํ วา, มาลาคนฺธวิเลปนํ;
วตฺถสพฺพมลงฺการํ, น รญฺญา สทิสํ กเรฯ

๒๖๗. น เม ราชา สขา โหติ, น ราชา โหติ สมโก;
เอโส สามิโก มยฺหนฺติ, จิเตฺต นิฏฺฐํ สณฺฐาปเยฯ

๒๖๘. นาติทูเร ภเช รโญฺญ, นจฺจาสเนฺน ปวาตเก;
อุชฺุเก นาตินิเนฺน จ, น ภเช อุจฺจมาสเน;
ฉ โทเส วเชฺช เสวโก, อคฺคีว สํยโต ติเฏฺฐฯ

น ปจฺฉโต น ปุรโต, นาปิ อาสนฺนทูรโต;
น กเจฺฉ โนปิ ปฏิวาเต, น จาปิ โอณตุณฺณเต;
อิเม โทเส วิวเชฺชตฺวา, เอกมนฺตํ ฐิตา อหุ –

๒๖๙. ชเปฺปน มเนฺตน สุภาสิเตน,
อนุปฺปทาเนน ปเวณิยา วา;
ยถา ยถา ยตฺถ ลเภถ อตฺถํ,
ตถา ตถา ตตฺถ ปรกฺกเมยฺยฯ

๒๗๐. ภสฺสโก วาณิโช มโจฺจ, สมโณ สุตสีล วา;
เตสุ วิปุลชาเตสุ, รฏฺฐมฺปิ วิปุลํ สิยาฯ

๒๗๑. เตสุ ทุพฺพลชาเตสุ, รฏฺฐมฺปิ ทุพฺพลํ สิยา;
ตสฺมา สรฏฺฐํ วิปุลํ, ธารเย รฏฺฐภารวาฯ

๒๗๒. มหารุกฺขสฺส ผลิโน, อามํ ฉินฺทติ โย ผลํ;
รสญฺจสฺส น ชานาติ, พีชญฺจสฺส วินสฺสติฯ

๒๗๓. มหารุกฺขูปมํ รฏฺฐํ, อธเมฺมน ปสาสติ;
รสญฺจสฺส น ชานาติ, รฏฺฐญฺจสฺส วินสฺสติฯ

๒๗๔. มหารุกฺขสฺส ผลิโน, ปกฺกํ ฉินฺทติ โย ผลํ;
รสญฺจสฺส วิชานาติ, พีชญฺจสฺส น นสฺสติฯ

๒๗๕. มหารุกฺขูปมํ รฏฺฐํ, ธเมฺมน โย ปสาสติ;
รสญฺจสฺส วิชานาติ, รฏฺฐญฺจสฺส น นสฺสติฯ

นายก กณฺฑ

๒๗๖ อนายกา วินสฺสนฺติ, นสฺสนฺติ พหุนายกา;
ถีนายกา วินสฺสนฺติ, นสฺสนฺติ สุสุนายกาฯ

๒๗๗ ควํ เจ ตรมานานํ, อุชุํ คจฺฉติ ปุงฺคโว;
สพฺพา คาวี อุชุํ ยนฺติ, เนเตฺต อุชุํ คเต สติฯ

๒๗๘ เอวเมว มนุเสฺสสุ, โย โหติ เสฏฺฐสมฺมโต;
โส สเจ ธมฺมํ จรติ, ปเคว อิตรา ปชาฯ
ควํ เจ ตรมานานํ, อุชุํ คจฺฉติ ปุงฺคโว;
สพฺพา คาวี อุชุํยนฺติ, เนเตฺต อุชุํ คเต สติฯ

เอวเมว มนุเสฺสสุ, โย โหติ เสฏฺฐสมฺมโต;
โส สเจ ธมฺมํ จรติ, ปเคว อิตรา ปชา;
สพฺพํ รฏฺฐํ สุขํ เสติ, ราชา เจ โหติ ธมฺมิโกฯ

๒๗๙ โมนฺทยาห วินาสาย, พหุนายกตา ภุสํ;
มิลายนฺติ วินสฺสนฺติ, ปทฺมานฺยเกฺกหิ สตฺตหิฯ

๒๘๐ สุตารโกฺข อภิโยโค, กุลารโกฺข วตฺตํ ภเว;
วิชฺชา หิ กุลปุตฺตสฺส, นายกสฺสาปมาทโกฯ

ปุตฺตกณฺฑ

๒๘๑. อภิชาตํ อนุชาตํ, ปุตฺตมิจฺฉนฺติ ปณฺฑิตา;
อวชาตํ น อิจฺฉนฺติ, โย โหติ กุลคนฺธโนฯ

๒๘๒. ปุญฺจฏฺฐานานิ สมฺปสฺสํ, ปุตฺตมิจฺฉนฺติ ปณฺฑิตา;
ภโต วา โน ภริสฺสติ, กิจฺจํ วา โน กริสฺสติฯ

๒๘๓. กุลวํโส จิรํ ติฏฺฐ, ทายชฺชํ ปฏิปชฺชติ;
อถ วา ปน เปตานํ, ทกฺขินํ อนุปทสฺสติฯ

๒๘๔. พหุปุตฺต ปิตา เอโก, อวสฺสํ โปเสติ สทา;
พหุปุตฺตา น สโกฺกนฺติ, โปเสตุํ ปิตเรกกํฯ

๒๘๕. ปุตฺตํ วา ภาตรํ ทุฏฺฐุ, อนุสาเสยฺย โน ชเห;
กินฺนุ เฉชฺชํ กรํ ปาทํ, ลิตฺตํ อสุจินา สิยาฯ

เวชฺชาจริย กณฺฑ

๒๘๖. อายุเพทกตาภฺยาโส , สเพฺพสํ ปิยทสฺสโน;
อริยสีลคุโณเปโต, เอส เวโชฺช วิธียเตฯ

๒๘๗. นานาคนฺถชานนญฺจ, สุทิฏฺฐกมฺมสมฺปทา;
ทกฺขตา หตฺถสีฆตา, ปสาทสูรสตฺติตาฯ

๒๘๘. สาภาวิกตงฺขณิก-ญาณสุภาสิตาปิ จ;
อุสฺสาโห ทโพฺพ สพฺพตา, เวชฺชาเจรสฺส ลกฺขณํ;

๒๘๙. ทิลิฏฺฐวตฺถํ โกโธ จ, อติมานญฺจ คมฺมตา;
อนิมนฺติตคมนํ, เอเต ปญฺจ วิวชฺชิยาฯ

๒๙๐. ทิฏฺฐกมฺมตา โสจญฺจ, ทกฺขตา วิทิตาคโม;
จตฺตาโร สุภิสกฺกสฺส, สุคุณา วิญฺญุนา มตาฯ

๒๙๑. รุชาย ชยลกฺขณํ, รโส จ เภสชฺชมฺปิ จ;
ติลกฺขณเภโท เจว, วิเญฺญโยฺย ภิสเกฺกน เวฯ

ทาสก กณฺฑ

๒๙๒. อโนฺตชาโต ธนกฺกีโต, ทาสโพฺยปคโต สยํ;
ทาสากรมรานีโต-เจฺจวํ เต จตุธา สิยุํฯ

๒๙๓. ปุพฺพุฏฺฐา ปจฺฉานิปาตี, ทินฺนสฺส อาทายีปิ จ;
สุกตกมฺมกโร จ, กิตฺติวณฺณหโรปิ จฯ

๒๙๔. ทาสา ๐.๐๑๗๗ ปเณฺจว โจรยฺย-สขาญาตฺยตฺตสาทิสา;
ตถา วิญฺญูหิ วิเญฺญยฺยา, มิตฺตทารา จ พนฺธวาฯ

อิตฺถิกณฺฑ

๒๙๕. อาสา โลกิตฺถิโย นาม, เวลา ตาสํ น วิชฺชติ;
สารตฺตา จ ปคพฺภา จ, สิขี สพฺพฆโส ยถา;
ตสฺมา ตาโย หิตฺวาน, พฺรูเหยฺย วิเวกํ สุธีฯ

อาสา โลกิตฺถิโย นาม, เวลา ตาสํ น วิชฺชติ;
สารตฺถา จ ปคพฺภา จ, สิขี สพฺพฆโส ยถา;
ตา หิตฺวา ปพฺพชิสฺสามิ, วิเวกมนุพฺรูหยํฯ

๒๙๖. โลเก หิ องฺคนา นาม, โกธนา มิตฺตเภทิกา;
ปิสุกา อกตญฺญู จ ทูรโต ปริวชฺชเยฯ

๒๙๗. ยถา นที จ ปโนฺถ จ, ปานาคารํ สภา ปปา;
เอวํ โลกิตฺถิโย นาม, นาสํ กุชฺฌนฺติ ปณฺฑิตาฯ

๒๙๘. สพฺพา นที วงฺกคตี, สเพฺพ กฏฺฐมยา วนา;
สพฺพิตฺถิโย กเร ปาปํ, ลภมาเน นิวาตเกฯ

๒๙๙. ฆฏกุมฺภสมา นารี, ตตฺถงฺคารสโม ปุมา;
ตสฺมา ฆตญฺจ อคฺคิญฺจ, เนกตฺร ฐปเย พุโธฯ

๓๐๐. อิตฺถีนญฺจ ธนํ รูปํ, ปุริสานํ วิชฺชา ธนํ;
ภิกฺขูนญฺจ ธนํ สีลํ, ราชานญฺจ ธนํ พลํฯ

๓๐๑. ปญฺจารตฺยา สุคนฺธพฺพา, สตฺตารตฺยา ธนุคฺคหา;
เอกมาสา สุภริยา, อฑฺฒมาสา สิสฺสา มลาฯ

๓๐๒. ชิเณฺณ อนฺนํ ปสํเสยฺย, ทารญฺจ คตโยพฺพเน;
รณปฺปุนาคเต สูรํ, สสฺสญฺจ เคหมาคเตฯ

๓๐๓. ทฺวิติปติ นารี เจว, วิหารทฺวิติ ภิกฺขุ จ;
สกุโณ ทฺวิติปาโต จ, กตมายาพหุตราฯ

๓๐๔. รตฺติ วินา น จนฺทิมา, วีจิวินา จ สาคโร;
หํสวินา โปกฺขรณี, ปติวินา กญฺญา โสเภฯ

๓๐๕. อสนฺตุฏฺฐา ยตี นฏฺฐา, สนฺตุฏฺฐาปิ จ ปตฺถิ วา;
สลชฺชา คณิกา นฏฺฐา, นิลฺลชฺชา จ กุลิตฺถิโยฯ

๓๐๖. โจรีนํ พหุพุทฺธีนํ, ยาสุ สจฺจํ สุทุลฺลภํ;
ถีนํ ภาโว ทุราชาโน, มจฺฉเสฺสโว’ทเก คตํฯ

๓๐๗. อนลา มุทุสมฺภาสา, ทุปฺปูรา ตา นทีสมา;
สีทนฺติ นํ วิทิตฺวาน, อารกา ปริวชฺชเยฯ

๓๐๘ อาวฏฺฏนี มหามายา, พฺรหฺมจริยวิโกปนา;
สีทนฺติ นํ วิทิตฺวาน, อารกา ปริวชฺชเยฯ

๓๐๙ อิตฺถีปิ หิ เอกจฺจิยา, เสยฺยา โปส ชนาธิป;
เมธาวินี สีลวตี, สสฺสุเทวา ปติพฺพตา;

๓๑๐ ตสฺสา โย ชายติ โปโส,
สูโร โหส ทิสมฺปติ;
ตาทิสา สุภคิยา ปุโตฺต,
รชฺชมฺปิ อนุสาสติฯ

๓๑๑ สลฺลเป อสิหเตฺถน, ปิสาเจนาปิ สลฺลเป;
อาสีวิสมฺปิ อาสีเท, เยน ทโฎฺฐ น ชีวติ;
น เตฺวว เอโก เอกาย, มาตุคาเมน สลฺลเปฯ

๓๑๒ น หิ สเพฺพสุ ฐาเนสุ, ปุริโส โหติ ปณฺฑิโต;
อิตฺถีปิ ปณฺฑิตา โหติ, ตตฺถ ตตฺถ วิจกฺขณาฯ

๓๑๓ น หิ สเพฺพสุ ฐาเนสุ, ปุริโส โหติ ปณฺฑิโต;
อิตฺถีปิ ปณฺฑิตา โหติ, ลหุํ อตฺถวิจินฺติกาฯ

๓๑๔ ภูโปทกํ วฏฺฏจฺฉายา, สามาถี อิฏฺฐกาลยํ;
สีตกาเล ภเว อุณฺหํ, อุณฺหกาเล จ สีตลํฯ

๓๑๕ อิตฺถิโย เอกจฺจิยาปิ, เสยฺยา วุตฺตาว มุนินา;
ภณฺฑานํ อุตฺตมา อิตฺถี, อคฺคูปฏฺฐายิกา อิติฯ

ปกิณฺณกกณฺฑ

๓๑๖ กุลสีลคุโณเปโต , สพฺพธมฺมปรายโณ;
ปวีโณ เปสนาชฺฌโกฺข, ธมฺมชฺฌโกฺข วิธียเตฯ

๓๑๗ เวทเวทงฺคตตฺวโญฺญ, ชปฺปโหมปรายโณ;
อาสีวาทวโจยุโตฺต, เอส ราชปุโรหิโตฯ

กโปฺป พฺยากรณํ โชติ – สตฺถํ สิกฺขา นิรุตฺติ จ;
ฉโนฺทวิจิติ เจตานิ, เวทงฺคานิ วทนฺติ ฉฯ

๓๑๘ สุกึ วุตฺตคหิตโตฺต, ลหุหโตฺถ ชิตกฺขโร;
สพฺพสตฺถสมาโลกี, ปกโฎฺฐ นาม เลขโกฯ

๓๑๙ สมฺมตฺตนีติสตฺถโญฺญ , วาหเน ปูริตสฺสโม;
สูรวีรคุโณเปโต, เสนาฌโกฺข วิธียเตฯ

๓๒๐ สุธี วากฺยปฎุ, ปโญฺญ, ปรจิโตฺตปลกฺขโณ;
ธีโร ยถาตฺถวาที จ, เอส ทูโต วิธียเตฯ

๓๒๑ ปุตฺตนตฺตคุโณเปโต, สตฺถโญฺญ รสปาจโก;
สูโร จ กถิโน เจว, สูปกาโร ส วุจฺจเตฯ

๓๒๒ อิงฺคิตาการตตฺตโญฺญ, พลวาปิยทสฺสโน;
อปฺปมาที สทา ทโกฺข, ปตีหาโร ส อุจฺจเตฯ

๓๒๓ อิตฺถิมิเสฺส กุโต สีลํ, มํสภเกฺข กุโต ทยา;
สุราปาเน กุโต สจฺจํ, มหาโลเภ กุโต ลชฺชา;
มหาตเนฺท กุโต สิปฺปํ, มหาโกเธ กุโต ธนํฯ

๓๒๔ สุราโยโค เวลาโล จ, สมชฺชจรณงฺคโต;
ขิฑฺฑา ธุโตฺต ปาปมิโตฺต, อลโส โภคนาสกาฯ

๓๒๕ ชีวนฺตาปิ มตา ปญฺจ, พฺยาเสน ปริกิตฺติตา;
ทุกฺขิโต พฺยาธิติ มูโฬฺห, อิณวา นิจฺจเสวโกฯ

๓๒๖ นิทฺทาลุโก ปมาโท จ, สุขิโต โรควาลโส;
กามุโก กมฺมาราโม จ, สเตฺตเต สตฺถวชฺชิตาฯ

๓๒๗ โคณาหิ สพฺพคิหีนํ, โปสกา โภคทายโก;
ตสฺมา หิ มาตาปิตูว, มานเย สกฺกเรยฺย จฯ

๓๒๘ ยถา มาตา ปิตา ภาตา, อเญฺญวาปิ จ ญาตกา;
คาโว โน ปรมา มิตฺตา, ยาสุ ชายนฺติ โอสธาฯ

๓๒๙ อนฺนทา พลทา เจตา, วณฺณทา สุขทา ตถา;

เอตมตฺถวสํ ญตฺวา, นาสุ คาโว หนิํสุ เตฯ

๓๓๐เย จ ขาทนฺติ โคมํสํ, มาตุมํสํว ขาทเร;
มเตสุ เตสุ คิชฺฌานํ, ทเท โสเต จ วาหเยฯ

๓๓๑ทฺวิคุโณ ถีนมาหาโร, พุทฺธิจาปิ จตุคฺคุโณ;
ฉคฺคุโณ โหติ วายาโม, กาโมตฺวฏฺฐคุโณ ภเวฯ

๓๓๒น โลเก โสภเต มูโฬฺห, เกวลตฺตปสํสโก;
อปิ สมฺปิหิเต กูเป, กตวิโชฺช ปกาสเตฯ

๓๓๓โกสชฺชํ ภยโต ทิสฺวา, วีริยารมฺภญฺจ เขมโต;
อารทฺธวีริยา โหถ, เอสา พุทฺธานุสาสนีฯ

๓๓๔วิวาทํ ภยโต ทิสฺวา, อวิวาทญฺจ เขมโต;
สมคฺคา สขิลา โหถ, เอสา พุทฺธานุสาสนีฯ

๓๓๕ปมาทํ ภยโต ทิสฺวา, อปฺปมาทญฺจ เขมโต;
ภาเวถฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ, เอสา พุทฺธานุสาสนีฯ

๓๓๖ครหา จ ปสํสา จ, อนิจฺจา ตาวกาลิกา;
อปฺปกาเจกเทสาว, น ตา อิเกฺขยฺย ปณฺฑิโต;
ธมฺมาธมฺมํว อิเกฺขยฺย, อตฺถานตฺถํ หิตาหิตํฯ

กวิทปฺปณนีติ

๑. ปขฺกฺกูปุรเสฏฺฐสฺส , ปจฺฉิเม อาสิ วิสฺสุโต;
จตุคาวุตเทสมฺหิ, กนรยคาโม สุโสภโนฯ

๒. ทฺวิโน ทฺวิเวก สากมฺหิ, ตมฺหิ ชาเตน ชาติยา;
ลงฺกาภารตอาทีสุ, วุฑฺฒปุพฺพ สุเตสินาฯ

๓. วิสุตาราม สีหานํ, สิกฺขิเตน ติเปฏกํ;
สนฺติเก นววสฺสานิ, สํคีติกิจฺจการินาฯ

๔. ทกฺขิณาราม วาสีนํ, สนฺติเกปิ สุวิญฺญุนํ;
สิกฺขิเตน สตฺตวีส-วสฺสิตฺวาน ยสสฺสินาฯ

๕. สุนฺทเร ปุรเสฏฺฐมฺหิ, สุนฺทเร วิสุเต สุเภ;
สุนฺทเร โชติปาลมฺหิ, วสตา คณวาจินาฯ

๖. นิสฺสาย เปฏเก เจว, อเนกนีติ โปตฺถเก;
พหุเล คนฺถเสเฏฺฐปิ, กโตยํ วิธุมานิโตฯ

๗. ติฏฺฐตํ อยํ เม คโนฺถ, สุสาโร ยาว สาสนํ;
ติฏฺฐเตว สุเตสีนํ, สุสารํ สุปกาสยํฯ

๘. อเนน สุวิสิเฏฺฐน, ปุเญฺญนเญฺญน กมฺมุนา;
มนิสิภิคุรูเหว, คเจฺฉยฺยํ อมตํ สิวํฯ

''องฺคาริโน ทานิ ทุมา ภทเนฺต''

''ยถาปิ รมฺมโก มาโส, คิมฺหานํ โหติ พฺราหฺมณ;
อเต'ว'เญฺญหิ มาเสหิ, ทุมปุเมฺผหิ โสภติ''ฯ

''วนปฺปคุเมฺพ ยถผุสฺสิตเคฺค,
คิมฺหาน มาเส ปฐมสฺมิํ คิเมฺห'' –

ฯ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺพาสมฺพุทฺธสฺสฯ

ปณาม ปฏิญฺญา

วตฺถุตฺตยํ นมสิตฺวา, อาเจเร กวิปุงฺคเว;
กสฺสํ ทฺวาทสมาสานํ, พนฺธํ ตมฺมาสวสิกํฯ

๑. จิตฺตสมฺมตมาโส หิ, อเตวเณฺญหิ โสภติ;
รมฺมกมาโส รมฺมมาโส, เตเนว โวหาโร ภวิฯ

๒. ตสฺมิํ สุจิตฺตมาสมฺหิ, นาคทุมา สุปุปฺผเร;
ปุปฺผนฺติ อสนทุมา, วายนฺติ กานเน หิ เวฯ

๓. สงฺกนฺต มหุสฺสโวปิ, ตมฺหิ มาสมฺหิ วตฺตเต;
คโนฺธทเกหิ อโญฺญญฺญํ, สิญฺจมานา สุโมทเรฯ

ยถาปิ รมฺมโก มาโส, คิมฺหานํ โหติ พฺราหฺมณ;
อเต‘ว’เณฺญหิ มาเสหิ, ทุมปุเปฺผหิ โสภติฯ

สมฺพุโทฺธ จิตฺตมาสสฺส, กาฬปเกฺข อุโปสเถ;
ปาโตเยว สมาทาย, ปวรํ ปตฺตจีวรํ;
อนุกมฺปาย นาคานํ, นาคทีปมุปาคมิฯ

๔. เวสาขวฺหยมาโส ตุ, สุวิสิโฎฺฐ สุปากโฎ;
โลกคฺคนาถํ ปฎิจฺจ, สเนฺตหิ อภิลกฺขิโตฯ

๕. ตมฺหิ เวสาขมาสมฺหิ, จมฺปกาปิ สุปุปฺผเร;
โพธิํ ทเกหิ สิญฺจิตฺวา, สชฺชนา สมฺปโมทเรฯ

๖. วเนสฺว โปตกาปิ, ปกฺขนฺทนฺติ ทิโสทิสํ;
วิกูชนฺตา สภาสาย, ชนโสตรสายนํฯ

ทุติเย ทิวเส ภตฺต-กาเล อาโรจิเต ชิโน;
รเมฺม เวสาขมาสมฺหิ, ปุณฺณามายํ มุนิสฺสโรฯ

๗. เชฎฺฐสมฺมตมาโสปิ, โสคตชนพฺภนฺตเร;
วิขฺยาโต ลกฺขโณฺญ เจว, เชเฎฺฐน สํยุโต หิ เวฯ

๘. ตสฺมิํหิ เชฎฺฐมาสมฺหิ, สุมนา วนมลฺลิกา;
ปุปฺผนฺติ จ ปวายนฺติ, สพฺพชนมโนหราฯ

๙. ปริกฺขณาสฺสภาปิ, อภวิ มฺรนมามณฺฑเล;
เขตเล เชฎฺฐโชติปิ, ปชฺชลิ ตสฺมิณฺหิ เวฯ

๑๐. อาสาโฬฺห นาม มาโสปิ, อตีว วิสิโฎฺฐ ภวิ;
ปฎิสนฺธิํ คณฺหิ พุโทฺธ, ตสฺมิณฺหิ มุนิ สุธีฯ

๑๑. นิกฺขมิปิ จ สมฺพุโทฺธ, ธมฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ;

อุปสมฺปทกมฺมมฺปิ, กโรนฺติ ตสฺมึปิ หิฯ

๑๒. ปุนฺนาคทุมา ปุปฺผนฺติ, ปวายนฺติ ทิโสทิสํ;
อาทิโจฺจ ติฎฺฐติ ตมฺหิ, อุตฺตรายานโกฎิยํฯ

๑๓. สีเห สาวณมาสมฺหิ, สลากทานมุตฺตมํ;
เทนฺติ สาธโว มานุสา, สทฺทหนฺตา วตฺถุตฺตยํฯ

๑๔. ปุปฺผนฺติ กเฎรุหาปิ, ตมฺหิ สาวณมาสเก;
เข สวณนกฺขตฺตมฺปิ, อตีว โชตยี หิ เวฯ

๑๕. วสฺสพฺภนฺตรภูเต จ, สมณา สุคโตรสา;
มาเส วาจนอุคฺคณฺห-กมฺมํกํสุ สุขาสยาฯ

๑๖. กญฺญาราสิสมฺมเตหิ , โปฎฺฐปาทสุมาสเก;
นทีสุ ทกปูริตา, กฎปตฺถตสาทิสาฯ

๑๗. นาวามหาอุสฺสวมฺปิ, กโรนฺติ มานุชา ตทา;
กีฬนฺติ สมฺปโมทนฺติ, วิชิเต นร นาริโยฯ

๑๘. กญฺจนยมทุมาปิ, วิกสนฺติ ตทา หิ เว;
เมโฆ โถกํ โถกํ หิมํ, วสฺสติ ปตติปิ จฯ

๑๙. วสฺสิเก อสฺสยุชิมฺหิ, วิกสนฺติ อเนกธา;
ปทุมาทิทกชานิ, ปุปฺผานิ มนุญฺญานิ เวฯ

๒๐. มหาปทีปปนฺตีหิ, สกลมฺรนมาภูตเล;
ปูเชนฺติ โลกคฺคนาถํ, สาธโว โสคตาชนาฯ

๒๑. ตโปธนา วิจรนฺติ, วสฺสํวุฎฺฐา ทิโสทิสํ;
สาธโว ทานโสณฺฑาว, สีตายนฺติ สุขนฺติ จฯ

๒๒. กตฺติกมาสเสเฎฺฐปิ , สมฺปโมทนฺติ มานุชา;
โกสีตกีปุปฺผานิ จ, วิกสนฺติ วายนฺติ จฯ

๒๓. กถินมหาทานมฺปิ, ททนฺติ สาธโว ชนา;
ตทา จนฺทกิรโณปิ, อตีว ปโชฺชโต อหุฯ

๒๔. อโหสิ หิมปาโต จ, อุตฺตรวาโต ปวายติ;
กตฺติกโชติฉโณปิ, อโหสิ ตสฺมิณฺหิ เวฯ

๒๕. ธนุราสีมาคสิร , มาเส เหมนฺตสมฺมเต;
สตฺติธรสุปูชาวฺห, สภาปิ สมฺปวตฺติตาฯ

๒๖. เทวสมฺมตปุปฺผานิ, มนุญฺญรุจิรานิปิ;
ปุปฺผนฺติ ตมฺหิ มาสมฺหิ, หิมปาโต อโหสิ จฯ

๒๗. วีหโย โหนฺติ ปกฺกา จ, เขเตฺตสุ มฺรนมาภูตเล;
มิคสิรนกฺขตฺตมฺปิ, โชเตติ อากาสงฺคเณฯ

๒๘. มกาเร ผุสฺสมาเสปิ, ปุปฺผนฺติ ปวายนฺติ จ;
สุนีลวลฺลิปุปฺผานิ, ชนมโนหรานิปิฯ

๒๙. เสนาพฺยูหมฺปิ กโรนฺติ, ภูปาลา มฺรนมารฏฺฐิกา;
สปริสา อุทิกฺขนฺติ, หตฺถิอสฺสาทิอาทโยฯ

๓๐. ตมฺหิสี อติสีตลมฺปิ, ทกฺขิณายนโกฏฺฐิยํ;
อฏฺฐาปุณฺณมทินมฺหิ, สูริโย โลกมานิโตฯ

โพธิโต นวเม มาเส, ผุสฺสปุณฺณมิยํ ชิโน;
ลํกาทีปํ วิโสเธตุํ, ลงฺกาทีปมุปาคมิฯ

๓๑. กุเมฺภสุ มาฆมาเสหิ, ตูลทุมา สุปุปฺผเร;
ปุมฺตาลา มธุรรสํ, มานุชานํ ททนฺติ จฯ

๓๒. ยาคุมหาอุสฺสโวปิ, ปากโฏ มฺรนมาภูตเล;
อวเสสสุ เมโฆปิ, ถนยํ อภิวสฺสติฯ

๓๓. นรนารี มนุญฺญานิ, ปทรานิ ปณฺฑานิ จ;
ปุจิมนฺททุมา นว-ปตฺตานิ ธาเรนฺติปิ จฯ

๓๔. มิเน ผคฺคุณมาสมฺหิ, สุรภิคนฺธิกา สุภา;
ปุปฺผนฺติ วนมฺหิ ทุมา, นวปเตฺตหิ โสภเรฯ

๓๕. ทกฺขิณเทสโต ตมฺหิ, วาโต ปวายติ หิ เว;
วาฬุกปิเฏฺฐ วาลุก-ถูเป กตฺวาน ปูชยฺยุํฯ

๓๖. ปถมคิมฺห มาสมฺหิ, นานาทุมาติ ปุปฺผเร;
เตน สพฺพมฺปิ วิปินํ, วิจิตฺตํ ทสฺสนิยญฺหิ เวฯ

วิสุเต โชติปาลมฺหิ, วิสุตมฺหิ นิเกตเน;
วสตา เนกคนฺถานํ, เลขเกน กโต อยํฯ